

BÉTSI
MAGYAR ÚJSÁG.

EZEN NEVEZET ALATT:

MAGYAR KURIR.

1834-dik

ESNTENDÖRE.

A' FELSÉGES TSÁSZÁR' ÉS APOSTOLI KIRÁLY'
KEGYELMES ENGEDELMÉVEL.

SZERKEZTETI ÉS KIADJA

MÁRTON JÓSEF,

a' Bétsi Ts. K. Universitásban a' Magyar Nyelvnek és Literaturának rendkívül
való Professora, több Tek. Ns. Vármegyéknek Tábla Bírája, és a' Magyar
Tudós Társaságnak levelező Tagja.

MÁSODIK.



FÉLESZTENDŐ.

BÉTSBEN,

NEMES HAYKUL ANTAL' BETÜJIVEL.

A' Bagoly a' Böltset példázza, ki bárha setétben
Vesztigel is lát ott, hol más semmit se vesz észre.



BÉTSI MAGYAR KURIR.

Nr. Indúlt: Kedden, Julius' 1-ső napján, 1834. I.

O R O S Z O R S Z Á G.

A' Tsász. Familia néhány napig Jelagin szigetében mulatván, innen Jun. 8-kán Peterhofba ment, hova minden órában váratik a' Hollandi fiatal Hertzeg. Az a' hír, mintha Gr. Orloff Adjutáns, a' Nagy Britanniai Udvarhoz követte neveztetett volna, meg nem valószínűsödött, sőt inkább úgy látszik, hogy a' Korona örökös Curatorává nevezett Hertzeg Lieven elhívattatása által megüresült hely, ideig óráig, csak egy Agens által töltetik be.

SZARDINIAI KIRÁLYSÁG.

(Gazzetta d'Genova.) Dom Miguel számos követőivel együtt, Jun. 20-kán délutáni 2 órakor, Stag nevű Angoly fregatt ormán, a' Genuai kikötőhelybe megérkezett.

T Ö R Ö K O R S Z Á G.

Konstántzinápoly Jun. 10-kén. A' Sultán leányának Salihá Hertzegaszonynak szánt menyaszsonyi ajándékok, Jun. 4-kén szállítottak nagy pompával, a' Beschiktaschi Serailból, Ő Magasságának Nischat-Abadi palotájába. A' kíséret reggeli 9 óra tájban indult meg. Elöl, katonai muzsika mellett, 2 osztály gyalogság, és egy osztály lovagság lépdegelt szép rendben: Ezután jöttek, a' 2-dik, 3-dik, és 4-ik rendbeli Státus tisztviselők: ezeket követték 55 gazdagon felszerszámozott öszvérek, terhek arany és ezüst takarókkal lévén elfedezve. Hat nyílt kotsi, bársonnyal bévont, 's arannyal hímzett ládákat vitt: az egyiken a' Hertzegnének ezüstdből készült öltöző asztalát le-

hetett látni, 's mellette egy szép ízlésű aranytűzöt bársonnyal bévont karszéket: egy másikon, egy nagy gyönyörű Maugalt (fürdőedényt) ezüstdből. Így azután veres posztóval bévont négy lovas, kalitka formájú 12 kotsi a' Hertzegaszonynak ezüst edényeit vitte. Számos Serálszolgák, fejeken szép Cabaretokat vittek, mellyeken különböző betsű arany ékességek valának. Tizenkét más szolgák szinte Cabaretokat vittek átlátszó fedéllel, gyémánttal, gyöngyvel megrakva: ezeken felül drága Shavlokat, 's más aszszonyi öltözeteket. Továbbá 12 üres Törökszekér, hihetőleg a' Harem számára, végre Serail tiszték, herélt emberek, 's ismét egy osztály lovagság, melly a' kíséretet bézárta. Másnapra kelve, Maga a' Felső Menyaszsony, kísértetett az Ország számos Nagyjaitól Nischat Abadilakásába. Ez a' kíséret Beschiktascht, délelőtti 11 óra tájban hagyta el, 's következő rendben lépdegelt Nischat Abadi felé. Elölment 400 Uláhnus, katonai muzsika mellett. Erre a' 3-dik 's 4-dik rendű, és ezután az 1-ső és 2-dik rendű tisztviselők, így a' Rapidschi Baschi, vagy a' Nagy Urnak Kamarássai, — a' belső Serail tisztviselői, a' Generalok, és Stabalis tiszték, az Admiralok, és hajó Commendantsai, a' Basák 2 lófarkkal, — a' szolgálatban lévő fő Ulemák, úgymint a' Kurtshük-Imam, Nakibüleschraf, Istambol Kadiszi, Rumi-likaziaskeri, és az Anatóliai Kadisker, — a' Vezirek, vagy Basák 3 lófarkkal, úgymint a' Muschir,

Ahmed Basa, Kapudan Basa, Hussein Basa, Viddin Helytartója, a Trikalai Mustapha Basa, és a többi Provintziának megjelent Helytartói, — továbbá a Nagy Vezér, balkeze felől a fő Mufti, — egy hat lovas szép nyílt hintó a fiatal Hertzeggel. Ezeket követé Maga a Hertzeg asszony, azon hintóban, mellyet néhány esztendővel ezelőtt, az Orosz Tsászár küldött vól a Szultánnak: a kotsinak ablakai kárpittal úgy bé vóltak fedve, hogy béléteni telyességgel nem lehetett, — 26 hintó mind 6 lovas, telve Török Dámákkal, 30 négy — négy lovas, aranyozott rostélyal, hihetőleg a Hertzegaszszony Haremének asszonyaival. A kíséretet katonai muzsika zárta bé, és egy osztály lovasság. Az alatt a Sultán, a Beschiktaschi dombon felállított gyönyörű sátorban mulatozott, a honnan mind a kétrendbeli kíséretet álnézhetette. A tarka ember sokaság az út mind a két oldalán, a számos zöld sátorok, a sok déltzeg paripák, a tsillámló öltözetek, mind ez együtt véve, a legszebb panorámát mutatta a nézőnek. Következendő napon Isteni tisztelet után, Ő Magassága, első Vezérjeivel együtt a Hertzegaszszony Serailjába ment: a Sultán az új párral ebédelt, és mulatott egész nap estig, a midőn Beschiktaschi Residentiájába viszatért.

N A G Y B R I T A N N I A.

Midőn Spring Rice Ur Cambridgeben történt újaválasztásakor, egy felemelt helyen állott, a deszka hirtelen letört, 's véle együtt mintegy 100 ember földre rogyott, a nélkül mindazáltal, hogy valamelyik veszedelmesen meg-sebesített vólna. Erre Spring Rice, egy háznak fedelére mászott, 's onnan folytatta beszédjét. Ellentársának Sugden Urnak is kel-

lett valami bajának lenni, mert ugyan akkor nap karját kendőben hordta. Sugden, a maga győzedelme felől szinte meggyőződve látszott, — mert a többek között így szóllott egy — a néphez intézett beszédjében: „Az én igaztisztelt ellentársam (Rice) rendszerent moly ette gerendákon épít, 's midőn tegnap a népnek prédikált, éppen, mikor így kezdte: „Én építetek“ — a gerenda letört, 's véle együtt az ékes szónok: én ellenben a Választóknak szíveken, 's a magam függetlenségén építetek. Nem igaz, úgymond, hogy ő (Sugden) Generál Ügyészi hivatal után járt vólna: néki hálá az Istennek! tulajdon, független nyája vagyok, mellyhez érdemei, 's talentoma által jutott, 's egyedül ahoz ragaszkodik szorosán. Az ő megjelenése, hivatalos kötelességeiben, nagy áldozatokat kíván. Másképpen van ám a dolog Rice Urral: ez Státus szolgája, a ki, bár sokáig legyen is távol, még is minden fertály esztendőkor szépen behuzza fizetését; azomban az Országnak olly férjfiúkra vagyok szüksége, kik annak békességet, 's megelegetést szerezhetnek: ha talán ő (Sugden) választatnék el, szentül ígéri, hogy híven fog szolgálni, máskülömben magános életbe visszahúzódik, és soha sem kívánkozik többé Parlamentumba. Ellentársára nézve mindegy, akár keresztül esik, akár választódik, mert némelly Whig lordok feltartották magoknak, hogy a nem választás esetében Spring Ricét használni fogják.“ Végre, mind ezen ketsegtető beszéd ellenére is, tsak ugyan Rice Ur részére ütött ki a győzelem.

A Parlamentalis vitatásokból megtetszik, hogy a Schvanen folyó mellett gyarmat polgári igazgatására, esztendőnként fordittatni szokott költség Ausztraliában, 5806 font sterlingre mégyen, melly summából az igazgató 800

font sterlinget kap fizetésül, a' gyarmat Titoknok 400 fontot, a' Generál földmérő 400 fontot, és a' Törvénybiztos 500 at. — A' Kormány épületeinek megtartására, 700 font sterling határozott meg.

Meuritiusból jelentik: Jan. 20-kán egy szélvész ottan nagy pusztításokat vitt véghez. Sok épületek öszve-roskadtak, 's a' kár kipótolhatatlan. A' Kormány 1000 zsák rizskását, és 5000 dollart osztatott ki a' szegények között, aláírásokkal együtt pedig, öszvesen 20,000 dollar jött bé. A' szélvész után sok hajók levitorláztattak, 's minden sérelem nélkül partra húzattak, de még többen merültek alá.

(Liverpool Advertiser.) Azon kérdés, mellyik hajó érkezik elébb theával megrakodva, miután a' theával való kereskedésre nints többé privilegiuma a' Kelet Indusi Társaságnak, a' napokban megfejtetett, a' midőn Brigg Betsey a' legszebb levelekkel, a' Liverpooli lakosoknak nem kevés tsudálkozásokra kikötött: mert már ezek (a' lakosok) azt hitték, hogy nem is akad ember, a' ki magát a' kereskedésnek erre az ágára adja.

SPANYOL ORSZÁG.

Noha a' pyrenensi Fél-sziget dolgai, a' közéleti történetek miatt, kedvezőbb alakban mutatkoznak, még is Spanyol Ország éjtszaki Tartományai nyugodalmának, nem közbenvetetlenni feltétele, Don Carlos béhajózása. A' Biscayai, és Navarrai népek inkább helybeli érdekek miatt küzdenek, így p. o. az öszveírás, és adózás miatt, 's Zavala, és Zumalacarregny, Don Carlos fija mellett éppen olly tüzesen fogának viaskodni, mint Don Carlos mellett. A' Portugallus Kormány, részünkről hihetőleg fel fog szállíttatni, hogy hasonlóért fizessen, 's Spanyol Ország megnyugtatása végett küldjön Országunkba egy segéd sereget. Leg-

alább azt hiszik, hogy Caradoc Angoly Oberster, ki ekkoráig Rodil Generál főszállásán, felügyelői szerepet jádzott, a' napokban éppen az említett tzelből küldetett légyen Portugalliába.

A' Választások már elkezdődtek a' Madridban tartandó Országgyűlésére. Asturiában, Gr. Torreno választott, Estremadurában, Calatrava Jósef, és Cordovában, Angel Saavedra.

(Sentinella de Bayonne.) Egy Spanyol örsereg, Evorába, és Elvásba tétetett által. A' Királynénak katonái, a' Burgettei papot, Zumalacarregny kints tárnokát elfogták, 's azonnal agyonlőtték. 20,000 frank találatott nálla.

(Standard.) Vigo kikötőjében, egy Spanyol lineahajó, Don Carlos részere nyilatkoztatta magát.

Galignan's Messenger Jun. 18 ról ekképpen közli a' négyszeres Tractatust. (Quadrupel allianz Tractat) Ö Felsége a' Kir. Regensné II-dik Isabella Leányának kis korúsága alatt Spanyol Királyné, és a' Braganzai Hertzeg Ö Ts. Felsége, II-dik Donna Maria nevében Portugalliának, és Algarbiának Regense, tökéletesen meglévén a' felől győződve, hogy mind két Koronának érdeke, és bátorsága, költsönös idő haladéknélküli igyekezetet kíván, azon ellenségeskedések félbeszakasztása végett, mellyek elébb a' Portugalliai Király thrónusának felforgatását vették tzelba, most pedig már a' megelégedetlen Spanyol jobbágyoknak is segedelmet nyújtanak Ö Felsegek forrón óhajtván a' békesség és belső jóllét helyreállítását, 's mind a' két Országnek sorsát erős alapra való állítását, abban egyeztek meg, hogy erejeket egyesítvén, Don Carlost, és Dom Miguelt a' Portugallus birtok elhagyására kényszerítsék. (Folytatása következik.)

M A G Y A R O R S Z Á G.

Po'son Jun. 24-kén. A' 214-dik Országos Ülésben, a' Fő Rendeknél mindenek előtt felolvastatott a' Tek. Rkknak a' Jan. 3-kán költ másik Kir. kegyes Rescriptumot tárgyazó 9-dik Izenetjek, a' midőn közakarattal abban egyeztek meg, hogy a' viszszapótolhatatlan időt tekintetbe vévén, a' Proto-notarius tegye fel a' készítendő Viszon-izenetben az okokat is, mellyek miatt a' Fő Rendek, a' kérdéses §-nak egy részére reá nem álhatnak: ugyan is: mivel a' törvényből származó Királyi jussoknak, sőt kötelezéseknek gyakorlását, kivált e' jelen korban, sérthetetlenül kell hagyni. Azután a' Vármegye Törvényszékéről való tanátskozás folytatódott. A' 4-dik §-ban hozzá adni javallatott: a d m i n u s, hogy így, mind a' Vármegye kiterjedéséhez, mind a' népesség, és Perek sokaságához képest, négynél több, — fizetésben lévő, még pedig, mint az Országos Kiküldöttség javallotta, a' Fő Ispány propositiója után, a' Rk és Rk által szabadon választott, fedhetetlen erkölcsű, törvénytudó, 's a' mennyire lehet hirtokos Táblabírák legyenek, úgy mindazáltal, hogy ugyan azon Forumnál Ügyészséget vagy magános Tisztséget ne viseljenek. A' Tisztújító szék választást, a' Bírák szükséges állandósága, és az indulatok letsillapítása tekintetéből, tsak minden 6 dik esztendőben kívánták elővéteni: elébb, ha tzelerányosnak találják, magános tanátskozás fog tartatni, mert a' közönséges tanátskozás, — két — alkalmatossággal öszvekött Tisztújító szék választást szülne. 22-kén úgymint 215-dik Országos Ülésben, felolvastatott a' Proto-notarius által készült — említett Viszon-izenet, 's helybenhagyatván, egy kiküldöttség által, a' Fejér Vármegyei Püs-

pök Ö Excellentiája Szónoksága alatt, — későbbben öszveülő Tek. Rkhoz, és Rkhez általküldetett. Azután a' 4-dik §-nak másik része, a' Vármegye Törvényszékekről vétetett elő: vallyon, hány, millyen, és miként kell az ügy nevezett tiszteletbeli Táblabírákat ki-nevezni? A' javallott 6 dik számhoz, a' már említett okokból, szinte hozzáadni az a d m i n u s t jónak találtatott. Ezeket is, éppen úgy, mint a' fizetésbeli Táblabírákat, a' 6 esztendei Tiszt-újító szék választás alkalmával kell ki-nevezni, még pedig nagyobb számmal, mint a' jelen szükség megkívánja, hogy közzülök az Elölülő által öszvehívandó Törvényszékre elegendő számmal jelenhessenek meg, és hogy az elhaltak számát azonnal ki lehessen pótolni. Vallyon jobb volna e' ezeknek számokra is fizetést rendelni? az a' Vármegyétől, és a' Nemések vagyonjától függ, 's a' Vármegyék határozatjára bízatik, úgy szinte az a' kérdés is fej-tetlen maradt, melly szerént néhol a' Fő Ispányok Táblabírákat szoktak ki-nevezni. A' Törvényszéki Táblabírákban megkívántató köz tulajdonságok, a' tiszteletbeli Táblabírákra is értetőd-nek, tsak hogy ezek Ügyészséget, vagy más magános tisztséget is viselhetnek. A' Törvényszékeket, a' szükséghez képest, Ö Felségének megegyezésével, több Senatusra lehet felosztani, még pedig úgy, hogy fizetésbeli, és tiszteletbeli Bírák a' Vármegye tisztekkel vegyesen, együtt tanátskozhatnak.

Tegnap a' 216-dik Országos Ülésben, a' Fő Rendek, ugyan azon tárgyban folytatták tanátskozásokat, a' midőn elfogadtatott, hogy az ítélet hozására, egy Szolgabíró és Esküdt kívánatnak meg, úgy a' mint a' Tek. Rk Országgyűlési szerkeztetések 1-ső részének 6-dik §-ban vagyon elrendelve: to-

vább a' Törvényszéken jelen legyen egy Jegyző szavazatbeli jus nélkül, és egy Protocollista: azok, a' mellyek a' Vármegye elrendelkezésére tartoznak, a' Publ. Politicai munkálatra útasítottak. 7-dik §-ban az ítélet hozására, legalább 7 Bírák, ideértvén az Elölülőt is, kívántatnak meg, 13-nál többen nem lehetnek. 8-dik §-ban az ítélet végrehajtására, 's más törvényes — a' Törvény Széken kívül való munkálatokra, egy Táblabíró, és egy Szolgabíró Esküdtjével együtt, vagy legalább ez a' két utóbbi kívántatnak meg. 9-ik §-ban törvényes Terminusokon, valamedig csak dolog van, minden nap öszve ül a' Törvényszék. — Ezekután a' VII-dik tikkelyre mentek által a' Turopolyai Nemesek Törvényszékekre, melly tikkelyt a' Tek. Rk és Rk értelmekhez képest elfogadván, a' VIII-dik tikkelyben a' Praedialistáknak Törvényszékekre nézve, ezeknek privilegiumjok, és legrégebb jussok meghagyattak, de az Alsóbb Törvényszékek eltöröltetvén, a' polgári Perek ítélésére, első bírálatú Széknek a' Sedria, másodiknak az úgy nevezett Octavalia Judicia, 's harmadiknak, és utolsónak, a' Collatorum Tribunalia javallatott. A' 2-dik §-ban a' Sedria, az Elölülön kívül, — szükséges tulajdonokkal bíró 6 Táblabírákból áll, kik között legalább 5-nek szükséges megjelenni az ítélet hozására. Cándál a' Collator, 's választanak a' Praedialisták. Kerületi tanátskozában a' X-dik tikkely folytatódott az Özvegyi Jussokról, melly tárgynak bévégezte után általmentek a' XI-dik tikkelyre: „A' Végrendelésekről. (De Testamentis).

E R D É L Y.

Kolozsvár. Minekutánna az Erdélyi nagy Fejedelemségnek Felsőges

Urunk által e. e. Május 26-ra öszvehívott Rendei, ugyan azon hónap 28-án első Országos Üléseket Kir. Kintstárnok Gróf Nemes Ádám Ur Ö Exja ideigleni elnöksége alatt megkezdették, de ez, mint közhírré is tettük, egy ideig félbe szakadott; az ő Felsőségétől érkezett kegyelmes útasításnál fogva (mellyet, valamint az ezt követett határozatokat ezentúl közlenifogunk) Junius 19-kén, a' fentisztelt 's közönségesen szeretett elnök (praeses) Ur Ö Excellentiája előlülése alatt tovább folytatódott, 's elébb is a' toll ideigleni viteléről folyt a' tanátskozás, 's megállítatott: hogy a' rendes elnök 's rendes ítélmesterek törvényes választásának végben viteléig, és csak azon végre, ideigleni toll vivőket bízánanak meg a' három egyesült nemzet tagjaiból, a' mi titkos szavazás útján meg is esett. Többséget nyertek a' Ns Magyar nemzet részéről Báró Kemény Dénes, Ns alsó Fejérvármegye Követje, a' Nemes Székely nemzetből Horváth István R. Táblai számfelett való bíró, a' Szászok közül Dingés János Besztertzevidék Követje. — Ezután előfordulván az, hogy a' következő napra az Országgyűlése megnyitására Királyi biztos Föhertzeg Ferdinánd Ö Királyi Felsőségének meg hívására egy küldöttséget kellene kinevezni, ennek elnök Gróf Nemes Ádám Ur Ö Exja vezetése alatt tagjaivá nevezettek: Gróf Rhedey Ádám Ns Dobokavármegye, Gróf Haller László Ns Rüküllővármegye Főispánjai Ö Excellentiájok; Mára Jó'sef Ns Aranyasszék, Macskási Lajos Ns Udvarhelyszék főkirálybíráji; Báró Kemény Ignátz, Báró Jó'sika Sámuel, Gróf Kornis Mihály, Gróf Haller László ezredes és Boér Ferentz Királyi hivatalosok; Gróf Mike's János Nemes Doboka, Gróf Teleki

Domokos Nemes Küküllővármegyék, Bartha Károly és Báró Apor Jó'sef Ns Háromszék, Schreiber Simon Szabenszék, Dietrich János Szászsebeszék, végre Lázár János M. Vásárhely és Zejk Jó'sef K. Fejérvár Kir. városok Követei. — Ugyan ezen Országos Ülésben az is meghatározatván, hogy a' közelebbi ülésben az Országgyűlés tagjai, az egyesülés és hódolási hitet letegyék, ezen Országos ülés délutáni 3 órakor eloszlott. Ezen Országos ülés örömeinek híre ugy annyira elfogta minden rendűek szíveit, hogy az nap estve, a' város, nem rendelésből, de a' jó Fejedelem iránt viseltető fiúi tiszteletből 's szeretetből kivilágosítatott.

Más nap (20) reggel fél kilen!zre az úgy nevezett piáristák vagy is académia templomában Erdélyi R. Catholicus Püspök Ö Exja egy innepélyes veni sanctet tartott, mellyre Föhertzeg Ferdinánd Ö Királyi Fensége, a' Kir. Főkormányzók, igen sok Országgyűlési tagok, a' katonai tiszti kar megjelentek. — Ennek végzetével 10 órakor a' fennemlített küldöttség Gróf Nemes Ádám Ur Ö Exja vezetése alatt Ö Királyi Fenségét az Országgyűlés megnyitására innepélyesen meghívta, mellyre is Ö Kir. Fensége e'ként méltóztatott magyarul felelni: „Elégedéssel értem a' nemes Követség tudósításából, hogy a' nemes Karok és Rendek a' megtartandó Országgyűlésre teljes számmal egybengyűlve vagynak. — Tizen egy órakor, igaz örömmel a' nemes Karok és Rendek között megjelenni fogok, és Ö Tsászári Királyi szentséges Felsége reám kegyelmesen bízni méltóztatott parantsolatját teljesíteni.“ —

11 órakor Ö Kir. Fensége szállásáról indulván, a' katonai kettős, 's városi polgárok 's czéhok között ment gálaszekerével az Országgyűlés házáig, mellynek léptsőinél a' Kir. Kormányzók tagjaitól tisztelettel fogadtatott, 's ugyan azoktól kísértetve jelent meg az Országgyűlés teremében, és ott többszörös harsogó éljen kiáltással fogadtatott, 's több hazafiak öröm könnytsepei hirdetések az olly rég ólta szívszakadva várt szempallantatért érzett örömkifakadását. Az alig letsendesedhető örömjaj között Ö Kir. Fensége elfoglalá a' számára készített pompás thronust, 's elébb felolvastatván azon Kir. leírás, mellyel Ö Királyi Fensége ezen jelen Országgyűlésre Ö Kir. Fensége által teljes hatalmú biztosnak neveztetett — Föhertzeg Ferdinánd Ö Kir. Fensége egy latin beszéddel nyitá meg az Országgyűlést: — (az Országgyűlést megújító beszéd következik.)

A' Pénz folyamat Június' 30-dikán;
közép ár:
A' Státus' 5p. Centes Obligátzióji 99 9/32
Az 1820-béli sorsosok: — —
Az 1821-béli hasonlók: 137 5/8
Bétsvárosa 2 1/2p. Centes Bankó Obligátzióji: 58 for. keltek, mind Conv.
Bank-Aktziák keltek — — for. ton
Conv. Pénzben.

Felsőségi rendelésre a' folyó Július hónapban a' Bétsi kenyérsütők minden zsemlye és kenyérműket kisebbekre szakaszthatnak és sűtnék, szabott áron, a' határozott nyomaték szerént. A' marhahúsnak fontja 9 kr. pengőben vagy 22 és 1/2 kron váltóban megahagyatott.